

EBÛ TURÂB EN-NAHŞEBÎ HZ. (3)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben

mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Kemâ yenbagî li- celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayra halkihî seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah cümleinizden râzı olsun... Dünya ve ahiretin hayırlarına ve saadetine cümlelerinizi sevdiklerinizle beraber nâil eylesin... İki cihanda aziz ve bahtiyâr olun...

Tabakâtü's-Sûfiyye isimli, güzel, ciddî bir eserin sayfalarını okuyoruz. Büyük alimlerin hayatlarını ve sözlerini öğreniyoruz.

sayfada Ebû Turâb-ı Nahşebî'nin hayatı ve sözleri üzerinde bulunuyoruz. Bu bittikten sonra sûfilerin birinci tabakası, ilk sûfiler yâni, sıradaki meşhur insanların birinci tabakası tamam olacak, ikinci tabakaya gelecek. Cüneyd-i Bağdâdî ile başlayacak o tabaka. Şimdi bunun sözlerini okumağa devam edeceğiz bu akşam, 149. sayfanın 10. paragrafından...

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Okumaya başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'in ruh- u pâkine bizlerden birer hediye-i Kur'âniyye olsun diye ve diğer enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabînin ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, ezvâc-ı tâhirâtının, evlâdının, zürriyet-i tayyibesinin, hulefâsının; ve mânevî makamının varisleri evliyaullah ve sâlihînin, mürşidîn-i kâmilînin, sâdât ve meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhlarına;

Uzaktan yakından buraya gelmiş olan, siz değerli kardeşlerimin ahirete göçmüş olan müslüman ecdâdının, ceddâtının, akrabasının, evlâdının, yakınlarının, dostlarının ruhlarına bizlerden hediye olsun diye; onların kabirleri nur dolsun, ruhları şâd olsun, makamları yüksek olsun diye;

Bizleri de Allah CC sevdiği kullarından eylesin; ömrümüzü rızasına uygun, sevdiği işleri yaparak geçirmemizi cümlemize nasib eylesin; bu büyüklerin halleri, sözleri bizlere tesir etsin, bizi de Allah'ın sevdiği kullarının yoluna çeksin diye; okuduklarımızdan istifade edelim, faydalanalım, feyz alalım da, Allah'ın sevdiği işleri yapalım, sevdiği huylara sahip olarak yolumuzda öyle yürüyelim diye; sonunda Rabbimizin rızasına vâsıl olup cennetiyle, cemâliyle müşerref olalım diye, buyurun bir Fâtîha, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyalım, öyle başlayalım!

.....

a. Dervişin Halleri

Sayfanın başındaki 6. rivayetin önünde rivâyet zinciri var. Müellif, Ebû Nasr Abdullah ibn-i Ali'den işittim diyor. O da Ali ibn-i Hüseyin'den işittiğini söylüyor. Ebû Türâb şöyle dedi diye, bu kanaldan kendisine bilgi geldiğini bildirmiş. Aşağıya kadar, aynı ravilerle gelen rivayetleri sıralamış. Bu 10. rivayette yine aynı ravilerin rivayetiyle müellife kadar gelmiş.

قَالَ وَقَالَ أَبُو تَرَابٍ الْفَقِيرُ قُوْتُهُ مَا وَجَدَ
وَلِبَاسُهُ مَا سَتَرَ وَمَسْكَنُهُ حَيْثُ نَزَلَ

TS. 149/10 (Kàle) O raviler dediler ki... En son ravi hangisi? Ali ibn-i Hüseyin. Dedi ki: (Ve kàle ebû türâbin) Ebû Türâb-ı Nahşebî bir keresinde de şöyle buyurmuş. Bir sözü de bu. Çeşitli sözlerini naklediyor. Ebû Türâb-ı Nahşebî bir de şu sözü söyledi, şöyle buyurdu: (El-fakîrû kûtühû mâ vecede, ve libâsühû mâ setere, ve meskenühû haysü nezele)

Biliyorsunuz sùfileri anlatıyor bu kitap, tasavvuf erbâbını anlatıyor. Tabii Arapçada sùfilere ne isim veriliyor?.. Eğer sùfilerin başı ise, hocası ise, şeyh deniliyor. O şeyhe bağlı ise, Farsça'da derviş deniliyor, Arapçada fakîr deniliyor. Yâni dervişin Arapçası fakir. Fakir ne demek? Bir şeye muhtaç olan kimse demek.

Ayet-i kerimede bu mânâyı çok açık olarak görüyoruz:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ

الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

(فاطر: ١٥)

(Yâ eyyühe'n-nâs) "Ey insanlar, ey müslümanlar, (entümü'l- fukarâu ila'llàh) sizlersiniz Allah'a muhtaç olanlar! (Va'llàhu hüve'l-ganiyyü'l-hamîd) Allah ise zengindir ve öğülmeye lâyık olan ancak odur." (Fâtır, 35/15)

Allah size muhtaç değil, Allah sizin ibadetinize muhtaç değil. Allah alemlerden müstağnî... O yaratıcı... Siz iyi müslüman olduğunuz zaman, ibadet ettiğiniz zaman, namaz kıldığınız zaman, hayır yaptığınız zaman, Allah'a bir şey kazandır- mıyorsunuz. Siz de Allah'ın kullarısunuz. Ne olacak yâni, sizin Allah'a bir fayda sağlamanız söz konusu değil. Allah'ın size ihtiyacı yok... Sizin ihtiyacınız var, muhtaç olan sizsiniz.

Allah'ın lütfuna muhtaçsınız, rahmetine muhtaçsınız, rızıkına muhtaçsınız... Her bakımdan her halinizde Allah'ın sizi kayırmasına, kollamasına, yardım etmesine, yaratmasına muhtaçsınız. Her anda neler yaratıyor?.. Sizin yaşamınızın devam etmesi o kadar mühim bir olay ki; sizin bir nefeslik hayatınız için Allah-u Teâlâ Hazretleri neler yaratıyor, ne olaylar meydana geliyor da siz yaşıyorsunuz.

Bunu doktorlar biliyor. Vücudunun fonksiyonlarını bilen, insanın nasıl yaşadığını bilen insanlar bilir. Ne kadar muazzam, kompleks bir olay hayat...

İnsan yaşıyor ama, bir nefes yaşıyor ama, o yaşamada Allah'ın sayısız lütufları var. Binlerce lütufları var... Allah'ın havasına muhtacız. Allah'ın vereceği, verdiği sıhhate muhtacız, gıdaya muhtacız, ışığa muhtacız... Yâni, hava olmasa, ölürüz. Gıda olmasa, ölürüz. Uzuvarımız muntazam vazifelerini yapmasa, ölürüz. Birisi hastalansa, olmuyor işte... Yâni yemesek, ölüyoruz. Yesek, yediğimizi dışarıya, fazlalığını, posasını dışarıya çıkartma aksasa, hastalanıyoruz; devam etse, ölüyoruz. Yâni idrarını yapamıyor... Ölür. Yâni bir gün durur, iki gün durur, idrarını yapamıyor... Veyahut idrarını süzme mekanizması, böbrekler çalışmıyor... Tamam, ölür o adam, yaşayamaz. Her an biz muhtacız. (El-fakîr ila'llâh) Yâni, Allah'a muhtaç... Her kul Allah'a muhtaç...

Ama bir de biz fakiri, başkasının sadakasına, yardımına muhtaç bir insan mânâsına da kullanıyoruz. Kapıya gelmiş olan dilenciye de fakir diyoruz. İşte dervişler bu sıfatla anmışlar kendilerini, fakir sıfatıyla... Hatta biz de tevâzuan ne diyoruz:

“—Ben fakir, işte aciz, nâçiz kardeşiniz...” filan diyoruz.

Yâni kendimizden de bahsederken, bazen bu kelimeyi kullanıyoruz. Dedelerimizden, Osmanlı'dan kalma bir centilmenlik nişanesi

olarak, “Ben fakir kardeşiniz” diyoruz veyahut “Bendeniz” diyoruz. Bende de köle demek aslında, birisine hürriyeti bağlı insan demek.

Hâsılı fakir, derviş mânâsına geliyor. Yâni, öteki mânâsı da kullanılır Arapça’da ama bir mânâsı da derviş. Hani Türkçe’de de bazı kelimeler vardır, birkaç mânâsı vardır. Onları biz ayırırız. Yâni burada o mânâyâ kullanılmamış, şu mânâyâ kullanılmış diye ayırırız. Meselâ Libya’da bana Lübnanlı Arab’ın birisi dedi ki:

“—Siz Arapları sevmiyorsunuz.” dedi.

Öyle bir şey yok. Biz Arapları severiz. Yâni niye sevmeyelim müslüman kardeşimiz. Ayrıca da özel olarak hürmet ederiz Peygamber Efendimiz’in soyundan diye filan... Bayağı da hürmet de ederiz.

“—Yok, sevmezsiniz. Ben İstanbul’a geldim, biliyorum. Ben tam Eminönü’nde Yeni Cami’nin yanında alışveriş yapıyorum, satışı yapan dükkancı, manav, yanındaki köpeğe ‘Arap... Arap... Arap!..’ dedi.”

Doğru. Adamın dediği doğru... Dedim:

“—Köpeğin rengi siyah mıydı?..”

“—E siyahtı.”

“—Biz siyah şeylere bazen Arap deriz, siyah mânâsına kullanırız. Yoksa Arab’ı sevmediğimizden değil. Köpeğin rengi siyahtır.”

Doğru diyor. O sözden anladım ki, lafları da usturuplu kullanmak lâzım. Hani bir böcek var, adına karafatma derler.

Yâ kara böcek de niye karafatma diyorsun? Fatma adını ne diye yapıştırıyorsun oraya?..

Köpeğe niye Arap diyorsun?.. Hakikaten yanlış. Ama biz orada Arab'ı kötölemeyi düşünmüyoruz, esmer demek istiyoruz. Yâni bir Arap kadın geldi diyoruz, vücudu esmer demek. Arap halayık diyoruz. Adamın veya kadının Araplıkla hiç bir ilgisi yok. Belki Afrika'nın bilmem neresinden gelmiş. Arap ırkıyla zerre kadar ilgisi yok. Yâni siyah mânâsına...

Kelimelerin böyle çeşitli mânaları var. Meselâ ben diyoruz, yüzünde ben var... Tamam, o bir leke demek. Deride bir siyahlık demek. Bir de ben var... Bir, dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen bin var; bir de binmekten emir olan; otomobile bin, ata bin... Yâni kelimeler başka başka mânâyâ kullanılabilir. Lügatlarda kelimeyi yazar; yanına birinci mânâsı, ikinci mânâsı, üçüncü mânâsı diye gösterir.

Arapça'da da, fakir kelimesinin bir mânâsı neymiş?.. Muhtaç. Onun bunun sadakasına muhtaç insan demekmiş. İkinci özel mânâsı?.. Derviş demek. Yâni bir şeyhe müntesip demek. Adam zengin de olabilir. Bazen zengin bir insan gidiyor, köşkü kâşânesi olan bir insan gidiyor, bir şeyhe mürid oluyor. Ne oluyor yâni?.. Onun fakiri oluyor, onun fukarası arasında oluyor yâni. Yâni o şeyhin fukarasından, falanca zât-ı muhteremin fukarasından oluyor. E fakir... Yâ git işine, senin gibi fakir görülmüş mü?.. Senin şunun var, bilmem neyin var filan...

Hatta Sultan Ahmed, Şu Sultan Ahmed Camii'ni yaptıran padişah, Aziz Mahmud-u Hüdâi'nin dervişi olmuş. Padişah ama, gitmiŐ Aziz Mahmud-u Hüdâi'nin fakiri olmuş, yâni dervişi olmuş.

Şimdi bu sıfatı niye almıŐ dervişler?.. İnsanın zenginliği ve varlığı, sahip olduğu Şeyler, varlıkları, sahip olduğu mâ meleki insana gurur verir, kibir verir. Adam zenginse, yürüyüŐü deĐiŐik olur. Zengin mi; konuŐması deĐiŐik olur. Zengin mi; tavrı deĐiŐik olur. Zengin mi; biraz da böyle iyi bir eğitim görmemiŐ mi?.. E kırıcı olur. Neden?.. Parası var, tafirasından, çalımdından, kurumundan yanına yaklaŐılmıyor. Kimseyi beğenmez, kimseyle yemek yemez. Yanına birisi oturduğu zaman, onun oturmasından sakınır, bilmem ne filan...

E ne oluyorsun, ne yapalım yâni?.. Zenginlik böyle insanda bazen huy bozuklukları, davranıŐ bozuklukları, hazımsızlıklar veyahut hoş olmayan Şeyler yapabiliyormuŐ.

Başka?.. İlim... Adamın ilmi var, varlık, ilmî müktesebâtı var, varlığı var... Tamam, o da kibirlenir. Onu beğenmez, bunu beğenmez, onu tenkit eder, bunu tenkit eder... Yâni dünyada iyi bir adam yokmuş Neden?.. E beğenmez ki beyefendi. Herkesin kusuru var. Birisi yanında birisini methetse, batırır çıkarır. "Ama o Őöyledir, böyledir." der. Neden?.. İlmî var, bu ilmi onu konuŐturtuyor; kendisinin üstünlüğünü gizli gizli anlattırmak istiyor. Yâni, "O iyi değil; bak ben onun iyi olmadığını anlayabiliyorum. Yâni, ben iyiyim." demek istiyor.

Yâni benlik, yâni kendini beğenmiş oluyor.

İlmi de ona bir gurur veriyor. Malı da gurur veriyor. Veyahut nesi varsa... Yâni insanın bir şeyi, varlığı oldu mu, elindeki varlıklar onun iyi ahlâklı, Allah'ın sevdiği iyi bir kul olmasına mâni oluyor, engel oluyor, kibir veriyor, gurur veriyor...

Onun için, (vücûdüke zenbün) demişler. Yâni, insanın kendisinde bir varlık görmesinin, kendisini başkalarından daha üstün filan görmesinin yanlış olduğunu beyan etmişler.

Fakir ne yapacak, derviş ne yapacak?.. Varlıklarından da geçecek. Varsa bile varlıklarının tesirlerini üzerinden atabilecek, varlığından geçebilecek. Nelerden geçecek?.. Çok şeylerden geçecek de, kısaca söylemek gerekirse: Terk-i dünya... Dünyadan geçecek. İki: Terk-i ukbâ, ukbâdan geçecek. Üç: Terk-i hestî, yâni terk-i vücûd, varlığından geçecek. Dört: Terk-i terk. Bütün bunlardan vaz geçtiğini de hatırlardan silecek, bunları da hafızasından silecek, bunlardan da geçecek çünkü onlardan da kibir gelir insana.

Yâni, bir adam hakikaten zenginse, zenginliğinin tesirinden kendisini kurtarabilmişse; hakikaten alim ise, alimliğinin ters tesirlerinden kendisini kurtarabilmişse; hakikaten ibadet ehli bir insansa, ibadetin kibrinden, gururundan kendini kurtarabilmişse... Tamam, dünyayı terk etmiş, ahireti terk etmiş, varlığından geçebilmiş... Bundan dolayı bile kendisinde bir kibir olabilir:

“—Ben ne adamım yâ; bu kadar varlığım var da, ne kadar mütevaziyim... Ben ne adamım yâ; bu kadar ilmim var da, şu cahilin karşısında Allah için sabrediyorum da, susuyorum. Bak ne iyi adamım ben.”

Yine duruyor kendisine bir pay çıkartıyor. “Ne alim adamım, o kadar alim olduğum halde gene de susuyorum, aferin bana...” diyor, yine kendisini beğeniyor. Yâni, terk ettiği şeylerin hafızasındaki izlerin de silinmesi lâzım! Böylece her an yokluk içinde, Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne tam bir bağıllık ile, tam bir tevâzu ile kulluk etmesi lâzım! O zaman kıymetli olur.

İşte o bakımdan fakîr demişler. Dervişler, yâni bu yolun yolcuları varlıkların, sahip olduğu eşyanın veya sıfatların kendisine verdiği kibirden, gururdan kurtulmak isterler. Şöyle, sanki hiç bir şeyi yokmuş gibi, bir yoksul, üstü başı çıplak, zavallı bir kimseymiş gibi; o hale gelmek isterler.

Şimdi gaye o olunca, burada şöyle tarif ediyor: *(El-fakîrû) Yâni derviş nasıl olacak?.. (Kûtühû mâ vecede) “Rızkı, gıdası bulduğudur.” İlle baklava börek istemez, önüne ne konulmuşsa onu yer, bulduğunu yer. Çünkü fakirliği seçti, yokluğu seçti, dervişliği seçti ya, tamam. Yemek için kavga etmez.*

Şimdi arkadaşlar şaka ediyor: Bir hanım polisle evlenmiş birisi... Akşam karısına diyormuş:

“—Şeytan doldurur, ver şu tabancayı, şu çekmeceye kilitleyelim.”

Çekmeceye tabancayı kilitliyormuş, anahtarı da cebine alıyormuş. Ondan sonra sofraya oturduğu zaman;

“—Bu yemek niye tuzsuz oldu, bunun niye yağı az, bilmem ne filan...” diyormuş.

Tabanca kilitli, nasıl olsa hanım çekip vurmaz. Ondan sonra açıyormuş ağzını, yumuyormuş gözünü, başlıyormuş hataları söylemeye... Böyle anlatıyorlar.

Tamam, derviş bulduğunu yiyecek. Yâni inat etmeyecek, ısrar etmeyecek, daha üstününü istemeyecek, daha güzelini istemeyecek. Bak işte tuz burada, işte burada ekmek... Tamam. İşte arpa ekmeği... Tamam kardeşim. İşte çorba... Tamam be kardeşim. Yâni bulduğunu yiyecek. Tamam, yemek hususunda müşkül-pesend değil. Onu yemem, bunu yemem diye şey yapmıyor; tamam... Dervişin gıdası bulduğudur.

(Ve libâsühû mâ setere) “Giyimi, üstünü örten örtüdür.” Neyse... İster aba, ister hasır, ister düz bir kumaş, ister yamalı, ister siyah, ister beyaz, ister kalın...”

Sahabe-i kirâm ne yaparlarmış?.. Bulunmazmış böyle güzel, ince kumaşlar, pamuklu, mevsime, sıcağa uygun şeyler... Ne bulursa onu örterlermiş. Koyunun derisini giyermiş. Örtsün de, nasıl örterse örtsün...

Mübareğin birisi sabah namazını kıldı mı hemen camiden çıkarmış. E bir sabah böyle, iki sabah böyle, üç sabah böyle... Bir tanesinin dikkatini çekmiş, yanına yanaşmış:

“—Kardeşim, ben seni seviyorum, iyiliğini istiyorum. E şimdi böyle tam Peygamber Efendimiz’in mescidinde namazı kılıyorsun. Ne acelen?.. Mübarek otur biraz. Bak Peygamber Efendimiz bir söz söyler, biraz daha ibadet edersen, ne oluyor? *Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâh... Es-selâmü aleyküm ve rahmetu’llâh... Hemen kapıdan gidiyorsun?..*”

Yâni ne yapıyor? Nasihat ediyor. Samimi, fikrini söylüyor bu kimseye... O da boynunu bükmüş, demiş:

“—Haklısın kardeşim ama, evimizde bir tek örtü var. Bir tane örtü var. Ben örtünüyorum, camiye geliyorum, sabah namazını Peygamber Efendimiz’le kılıyorum. Evimiz biraz uzakça, hemen buradan hızlı çıkıyorum, eve yetişiyorum, ben bunu çıkartıyorum, hanım bürünüyor... Namaz kılarken örtünmek şart ya, o örtünüyor, namaz kılıyor. O, namazı kaçırmamın diye, ondan erken gidiyorum.” demiş.

Bak demek ki yok. Nesi varsa onu örtüyor. Yâni biz, çarşafımız olsa, kendimizi giyimli sayar mıyız?.. Çarşafa büründük işte, ne güzel... Hele iki tane çarşaf olsa birisini peştamal yaparız aşağıya, şöyle; birisini de üstümüze şöyle sararız, tamam.

Hacca gittiğimizde öğrenmiyor muyuz?.. İki tane havlu; biri aşağıda, biri yukarıda, tamam. Dikişsiz, iki tane kumaş... Biz havlu örtüyoruz zengin olduğumuzdan. Fakir olanlar gidiyorlar daha ucuz bir kumaş alıyorlar, iki metre ondan, iki metre ondan; aşağıya peştamal, üstüne omuzuna örtü, oluyor sana hac kıyafeti.

Bak, biz buna kıyafet demeyiz. İlle pamuklu olacak, bilmem ne olacak, falanca terzide yapılmış olacak, modaya uygun olacak, rengi uygun olacak, kumaşı mevsime uygun olacak... Bir sürü şey.

Derviş öyle yapmaz. Dervişin gıdası, bulduğu yemektir; elbisesi, libası da kendisini örten kumaştır. Neyse artık. Yâni sahabe-i kirâm deri mi buluyor, post mu buluyor, aba mı buluyor, çarşaf mı buluyor... Bir örtü bulup örtünür. Yâni oradan da öyle bir kibir, gurur yapmaz; “Onu sevmem, bunu istemem! Bu bana yakışmaz, daha iyisini isterim.” demez yâni.

Sonra?.. (Ve meskenühû haysü nezel.) “Barınağı da, evi de nereye inmişse orasıdır.” Hani ne demiş tekerlemede:

“—Bir abam var, atarım, nerede olsa yatarım.”

Allah Allah, biz yapamıyoruz öyle ya!.. Bir abası varmış atarmış, nerede olsa yatarmış. Abasını atacak, üstüne de örtecek, yatacak. Biz onu yapamıyoruz, ev istiyoruz... Ev az geliyor...

Bizim bir arkadaş söyledirdi:

“—Bütün evler bir oda eksiktir.” derdi. “—Yapma yâ, bütün evler eksik midir?..”

“—Evet, bütün evler bir oda eksiktir.” derdi.

Kulakları çınlasın, güzel bir söz. Ne demek yâni?.. Hangi evin sahibine gitsen:

“—Nasıl, iyi misiniz, hoş musunuz, evinizde oturuyor musunuz, rahat mısınız, geniş mi, ferah mı eviniz?..”

“—İyi ama işte bir odacık daha olsaydı da, bizim oğlan da orada otursaydı daha iyi olacaktı.”

Tamam. Ötekisine gitsen:

“—Sizin eviniz iyi mi, geniş mi, rahat mısınız, iyi misiniz, hoş musunuz?.. Kaç odası var?..”

“—Beş odası var ama bir oda daha olsaydı, o da benim çalışma odam olsaydı, çok iyi olacaktı. Çoluk çocuğun dırıltısından tam çalışamıyorum.”

Altı odalının evine gitseniz, o da diyecek ki:

“—Bir de jimnastik salonum olsaydı aşağıda, daha iyi olurdu.” Ötekisine gitsen, bir oda daha... Yâni insanoğlunun yapısı bu.

Beğenmiyor, daha geniş istiyor, daha geniş istiyor, daha geniş istiyor... Bir sürü oda.

Bir gün bizim arkadaşlardan birisi anlatmıştı: Hocası Fransız, Fransızca dersine gelmiş lisedeyken. Sandalyeye oturmuş:

“—Çocuklar bugün çok üzgünüm, hiç konuşacak halim yok, ders anlatamayacağım.”

“—Hocam ne oldu?..” demişler.

Fransız kendisi, Türkçe biliyor, Fransızca dersi veriyor bizim liselerde çok eski senelerde.

“—Bugün bir cinayete şahit oldum, onun için elim ayağım titriyor, bugün ders anlatamayacağım.” demiş

“—Hocam, bu cinayette kim kimi öldürüyor?..”

“—Bir kültür katliamı var!” demiş.

“—Hocam, ne bu kültür katliamı? Yâni hangi kültür öldürülüyor, ne o?..”

Boğaziçi'nde Mısır hidivinin yalısı varmış Emirgân taraflarında. Mısır'ın en büyük âmirini hidiv diyorlar. Mısır hidivinin Boğaziçi'nde yalısı varmış, 300 odalı... Onu, elektrik parasını belediyeye ödemedi diye haczetmişler, sökmeğe başlamışlar. Arkadaş anlatıyordu, tahtaları seksen-doksan santim enindeydi diyor. Yâni keresteleri Hindistan'dan mı gelmiş nereden gelmişse... Tahtaları seksen-doksan santim eninde, böyle böyle keresteleri, 300 odalı bir yalı. Yâ bu oda saymakla bitmez. Ne yapıyorsa bu kadar odayı... Tabii, hepsinin bir yeri bulunuyor yâni. Bir sebep bulunuyor.

Fakir nasıl olacak, derviş nasıl olacak?.. Gıdası, ne bulursa o... Libası, elbisesi, ne örtünürse o... Meskeni, nereye konaklarsa, inerse orası... Nerede akşamlarsa, orası meskeni... Hayat o zaman çok basit olur. O zaman kavga gürültü kalmaz. Yok ki adamın kaybedecek bir şeyi. Gayet rahat olur kendisi.

Tabii, bunu ne için yapmışlar? Yâni, "İnsanların bütün kavgaları maldan, mülkten, dünyalıktan ötürü değil mi?.. Bu dünyalık hevesi, hırsı insanları harb ettirmiyor mu, mücadele ettirmiyor mu, hırsızlık yaptırtmıyor mu, zulüm yaptırtmıyor mu?.. Tamam, buna karşı nefsimizi terbiye edelim, buna karşı arzuyu kesmeyi bir öğretelim şu zalim nefse..." diye bir eğitim bu, netice itibariyle, aslında.

İşte dervişlik böyle olduğundan, eski zamanda birisi derviş olmağa geldiği zaman, şeyh efendi:

“—Evlâdım, sen namazını kıl, orucunu tut! Bizim dervişlerin işi biraz zordur, sen bu işe heves etme! Demirden leblebileri ağzına alsan, çiğneyebilir misin? Çatır çatır dişlerinin arasında demir leblebiyi... Bu dervişlik demirden leblebi çiğnemek gibidir. Yâni, sen bu işe boşa girme, başını derde sokma! Namazını kıl, orucunu tut, normal hayatını yaşa...” dermiş.

Neden?.. O derviş olduğu zaman, şeyh efendi onu imtihan edecek, sıkıntılara sokacak. Hadi bakalım şu işi yap! Hadi bakalım şu işi yap, yapabilecek misin?” diyecek, elini tutturacak, o da tutacak da yetişecek.

Meselâ, Aziz Mahmud-u Hüdâî Hazretleri'nin şeyhi Üftâde Hazretleri, ilk başta o Bursa'nın kadısına ciğer sattırmış. Esnaflık yaptırmış sokak arasında, ciğer sattırmış, önemli bir olay. Hem de hakikaten olmuş bir olay, tarihen sabit.

Ondan sonra, yüznumara temizletmiş. E bu da yapılır mı şeyh efendi yâ! Senin hiç insafın yok mu?.. Onun nefsin köreltmek için. Onun insafı var ama nefsin insafı yok. Nefis kırılacak da insaf olacak insanda... Nefsinin esiri olmayacak, nefsinin sözünü dinlemeyecek. Nefsinin arzusu, şehvâtı peşinde, hevesâtı peşinde yanlış işler yapmamayı öğrenecek. İşte onun için.

E ne olmuş yâni ömür boyu yüznumara mı temizlemiş Aziz Mahmud-u Hüdâî Hazretleri?.. Hayır. İstanbul'a gelmiş, padişahların kendisine derviş olduğu, elini öptüğü, paşaların kendisine

mürîd olduğu büyük bir mürşîd-i kâmil olmuş, kutb-u zaman olmuş, kutbü'l-aktâb olmuş. Yâni, bu bir eğitimidir. İlk baştaki eğitim. O eğitimi aldıktan sonra, Allah verirse verir, ona şükreder. Vermezse vermez, ona sabreder. Dervîşin işi bu... Yâni Allah'ın kendisine yazmış olduğu yazıdan dolayı itiraz etmemek.

Geçen gün gazetelerin birinde bir yazı vardı, okudum, yazının başlığı: “Son Firavun” Dur bakalım, yazar kime son Firavun diyor? Hani firavunları biliyoruz, Mısır'da tanrılık davasına kalkmış, Kur'an-ı Kerim'de yazıyor Mûsâ AS'la mücadele etmişler de denize gömülmüş filan... Bu firavunu biliyoruz da bu son firavun kim?

İsmi veriyor orada, bir yazı yazmış o son Firavun dediği şahıs, öyle korkunç bir yazı ki Allah'a karşı, öyle isyankâr bir yazı ki, öyle cür'etkâr ifadeler kullanmış ki, bu da onun hakkında son Firavun diye yazı yazmak zorunda kalmış. Yâni:

“—Sen misin böyle gözünü kapatmış, Allah'a karşı bu kadar cüretkâr, burada söylenmesi mümkün olmayan sözleri söyleyen, seni Firavun seni... Yâni, ha Firavun, ha sen... Firavun Allahlık iddiasında, tanrılık iddiasında bulunmuş, cehennemlik olmuş; sen de onun gibi bir şeysin...”

Neden?.. Allah'a karşı çok cüretkâr, edepsizce, çirkin sözler yazmış o kimse de, ondan.

“—E neden yazmış?..”

Bir çocuğu ölmüş de ondan. Kendisinin çocuğu öldü diye.

E ne yapalım yaşayıp da ölümü tatmayacak insan var mı? Herkes ölecek. Yâni bunun bir çaresi yok. Hayat fani, hepimiz biliyoruz. Yâni şu anda yaşıyoruz diye ebediyyen yaşayacağını sanan insan var mı içimizde? Hepimiz kara toprağa gireceğiz. Hepimiz ecel şerbetinden içeceğiz, çare yok. Bu dünyadan hepimiz göçeceğiz. Bu böyle, kesin.

“—Niye sen çocuğumu öldürdün?”

Bazen çocuk ölür, bazen büyük ölür, bazen dede ölür, bazen torun ölür. Hayat bu yâni... İnansan da, inanmasan da... İnanmazsan, hayatı daha tabii karşılamam lâzım. Hayat bu dersin. İşte böyle rast gelmiş, böyle olmuş. Yâni sen hiç denize bakmadın mı, tabiata bakmadın mı?..

Kelebeği serçe; o senin sevdiğin güzel, küçük, sevimli serçe kovalıyor, lup yütüyor. Vay canavar vay!.. Ondan sonra o serçeyi, doğan kuşu yakalıyor, öldürüyor. Vay canına vay!.. O doğan kuşunu kartal geliyor, parçalıyor. Vay canavar vay!.. Onu insan öldürüyor. Vay canavar vay!.. İnsanı küçücük bir mikrop yiyor. Vay canavar vay!.. E ne yapacaksın, böyle oluyor işte.

Bir de trafik canavarı var. Bir de içimizde hepimizin, trafik canavarı varmış, polis öyle diyor. Ben yok sanıyordum ama, diyor ki:

“—İçinizdeki trafik canavarını durdurun!”
Canavarsa, nasıl durduruyoruz?

İnsanın içindeki bu arzuları durdurmasının metodu olduğu için, bu sözleri söylüyoruz. Yoksa, dervişlik ebediyen bu demek değil. Bursa'dayken yüznumara temizlemiş, ciğer satmış; sonra burada padişah eline su dökmüş abdest alırken, annesi Sultan hanım da havlusunu tutmuş. Oradan buraya...

Şeyh efendinin birisi yemek yiyormuş. Müridin babası gelmiş bakmış, şeyh efendinin sofrasında tavuk var, tavuk yiyor... Demiş:

“—Hoca, benim oğlan içeride halvette, yirmi bir tane üzüm yiyor, kuru ekmek yiyor; sen de burada tavuk yiyorsun?”

E o da yer. O bir eğitim işi... Bir zaman gelir, o da yer. Her zaman aynı şey olmuyor. Hayat bu.

Yâni adam basmış isyanı... Ne yapacak? Olayların karşısında insan itidalini muhafaza edecek. Yaradan'ın hikmetini anlayacak, kaderine râzı olacak.

İnsanın iki meziyeti var. Yâni yapacağı iki güzel iş var. Bunu yaparsa meziyet olur:

Bir: Kadere rızâ... Çünkü kader muazzam bir iş. Kaderi biz döndüremeyiz. Dünyayı tersine döndürebilir misin? Amerika'yı tek başına yenebilir misin? Sırp'ı durdurabiliyor musun? Kader... Kaderin ağır çarklarına sen bir şey yapamazsın. Senin üzerine de Allah'ın kaderi bir yazı yazdı mı, ona da bir şey yapamazsın. Kader denilen şey muazzam bir şey... Tamam, kadere rızâ, bir.

İkincisi: Dua... Bizim yapacağımız iki şey var: Bir dua, bir rızâ. İki güzel şey. Güzeli isteriz, hayırlı olanı isteriz Allah'tan... Ama, Allah ne takdir ettiyse, ona da râzı geliriz. Güzeli huylu olmak, bu iki güzel haslete sahip olmakla olur. Allah vermediği zaman isyan ediyor... Ayıp yâ! Verdiği zaman iyiydin de, şimdi vermediği zaman niye bozuşuyorsun? O da bir imtihan, bu da bir imtihan.

Verdiği zaman da imtihanıdasın. O zaman hiç gık demiyorsun ama, keyfin yerinde... Yedin, içtin, doydun, safânı sürdürdün, bekleyemiyorsun. Bu sefer de imtihan cefâdan geldi, hoş oturup hop kalkıyorsun, terbiyesizlik yapıyorsun. Olmaz! Yaparsan yap, istersen yapmağa devam et. Ömrünün sonuna kadar terbiyesizlik yap, sonu ne? Sonunda gideceksin Allah'ın huzurunda, divanında duracaksın, hesap vereceksin. İstersen terbiyesizlik yap, istersen edepli, hâlis, muhlis güzel bir kul ol! İkisi de açık, serbest...

Yâni herkes kendisine eder. Kimseye bir zararı olmaz. İster kâfir olsun, ateist olsun, ister mü'min olsun, muttakî kul olsun... Herkes kendisine eder. İmtihanı kazanır veya kaybeder. Sonu öyle çünkü...

Biz bir büyük gerçeği biliyoruz: Bu dünya hayatı asıl hayat değildir ve çok uzun bir hayat da değildir. Yüz yıl da olsa, yüz elli yıl da olsa, dokuz yüz elli yıl da olsa, çok büyük bir hayat değildir bu hayat. Sonunda bitecek. Ama ahiret hayatı sonsuz, ebedîdir.

Yâni, sonsuzluğu tasavvur edebiliyor musun? Say bakalım rakamları... Rakamların hanelerini say: Onlar hanesi, yüzler hanesi, binler hanesi... Devam... On binler, yüz binler hanesi... Devam... Milyonlar... Devam... Hadi bin bin say... Milyonlardan sonra milyarlar... Say, devam... Milyardan sonra trilyon geliyor... Say, devam... Ne yapacak? Bitecek. Rakamları ifade edecek kelimeler kalmayacak. Trilyon var, katrilyon var galiba... Bir şey daha var ama onlar bile az. Çünkü sayı sonlu... Nihayet hangi sayıyı yazsan gelir geçer. Ama ahiret hayatı sonsuz, ebedî.

هُم فِيهَا خَالِدُونَ

(البقرة: ٣٩)

(*Hüm fîhâ hâlidûn*) [*Orada ebedî olarak kalacaklar.*] (*Bakara, 2/39*)

Yâni bize deseler ki:

“—Burada seksen yıl acı çekeceksin, ah edeceksin, inleyeceksin, seksen yıl... Seksen yıl acı çekeceksin ama, ahirette seksen milyon sene safâ süreceksin!”

Ne yaparız? “Razıyım ben!” deriz.

Zaten râzı oluyoruz, yapmıyor muyuz? Doktor diyor ki:

“—Bu ameliyatı olursan, kurtulursun; olmazsan, ölürsün!”

“—Tamam ben bu ameliyatı olayım da, yaşayayım.” diyoruz.

Yâni, kırk sene daha yaşayacak, elli sene daha yaşayacak kendisini kestirtiyor, gönül rızasıyla imza atıyor:

“—Tamam, bu doktorlar beni alsınlar, yatırsınlar. Cart diye karnımı kessinler, curt diye azalarımı çıkartsınlar, pırt diye iğneyle diksinler.”

Hepsine râzı oluyor. Bayılmağa râzı oluyor, kanının akmasına lâzım oluyor... Neden?.. Elli yıl, otuz yıl, kırk yıl neyse... rahat edeceğim diye.

“—Bak burada seksen sene ızdırap çekeceksin ama, ahirette seksen bin sene güzel yaşayacaksın!” deseler, onu da kabul eder insan.

Yâni netice itibariyle bu bir hesap meselesidir, onu da kabul eder.

Ama bunların hiç birisi değil. Ahiret hayatı sonsuz, dünya hayatı mahdut... Yâni sıfır. Sonsuzun karşısında sıfır... Biz bunu bildiğimiz için —mü'minler yâni, dervişler de mü'minlerin yüksek tabakası— dünya hayatının meşakkatlerine dişimizi sıkıyoruz. Yâni bu pazarlığa razıyız yâni biz. Sabrederiz, dişimizi sıkıyoruz, ahireti kazanmağa çalışıyoruz.

Allah'ın öl dediği yerde ölürüz.

“—Hadi bakalım cihad var, ölmeğe yürü bakalım!..”

“—Baş üstüne!.. *Bi'smi'llahi'r-rahmani'r-rahîm, yâ Allah! Allah, Allah, Allah, Allah, Allah, Allah!*..”

Nereye gidiyor bunlar, Allah Allah?.. Süngüyü takmışlar, hayrola nereye gidiyorlar?..

Ölüme gidiyor. Neden?.. Allah emretti diye. E niye öldürüyor kendisini?.. O bir pazarlık meselesi. Burada Allah yolunda canını verince, ahirette ebedî saadete erecek; onu tercih ediyor. Bizim hesabımız bu...

Tabii, müslümanların da dereceleri var. Kimisi ahiret hesabı yapmadan, Allah'ı dinlemeyi tercih ediyor. Bu da daha yüksek bir seviye... Diyor ki:

“—Ben ahiretin hesabına da bakmam. Rabbim emretmiş, gider onu yaparım!” diyor.

Hesap mesap gözüne gözükmüyor. Yâni, “Ahirette bir şey olmasa bile, ben Rabbimin emrini tutmayı tercih ederim.” zihniyetinde oluyor kimisi. Bu da bir duygu, bu da bir incelik...

Onun için, biz dünyadaki mutluluğu esas almıyoruz, Allah'ın rızasına uygunluğu esas alıyoruz. Zulmetmemeyi esas alıyoruz. Kaderin cilvelerine sabretmeyi esas alıyoruz. Onun için, dervişlik terbiyesi böyle oluyor. Dervişliği tam anlarsan, ne kadar sağlam bir düşünce yapısı, tefekkür yapısı olduğunu da anlarsın. Ne kadar garantili bir yol tutturmuş olduğunu da anlarsın.

Dervişi ilk başta yadırgarsın ama, “Allah Allah, acaip bir insan!” dersin ama, yakından incelediğin zaman, çok akıllı olduğunu anlarsın. En doğru şeyi onun yaptığını anlarsın.

Tabii, bu iman meselesi... Herkes iman edemiyor. İman edemeyenin yaşayışını görüyoruz, mü'minlerin yaşayışını da görüyoruz. Tarih de var ortada, tarihi de biliyoruz. Yâni aslında insanın aklı varsa, iyi müslüman olur; aklı yoksa, kâfir olur, inançsız olur. Ahmaksa, aptalsa kâfir olur. Çok zekiyse, mü'min-i kâmil olur. Az zekiyse, mü'min olur ama, kâmil olmaz. Çok zekiyse, çok akıllıysa mü'min-i kâmil olur, evliya olur.

b. Amelde Sadakat

Evet, gelelim bundan sonraki cümlesine, mübarek Ebû Tûrâb-ı Nahşebî Hazretleri'nin:

قَالَ وَقَالَ أَبُو تُرَابٍ إِذَا صَدَقَ الْعَبْدُ فِي
الْعَمَلِ وَجَدَ حَلَاوَتَهُ قَبْلَ مُبَاشَرَةِ الْعَمَلِ

TS. 149/11 (Kâle, ve kâle ebû turâbin) Aynı rivayet zinciriyle, Ebû Tûrâb-ı Nahşebî Hazretleri buyurdu ki:

(İzâ sadaka'l-abdü fi'l-ameli, vecede halâvetehû kable mübâşereti'l-amel) “Kul, işleyeceği ibadette, işte, yapacağı harekette sâdık olursa, doğru olursa, iyi niyetli olursa, pırıl pırıl olursa, tertemiz kalpli olursa; aşk ile, sıdk ile yapıyorsa, yaptığı işi Allah rızası için tam, güzel yapıyorsa, (vecede halâvetehû kable mübâşereti'l-amel) daha işi yapmağa başlamadan önce, o işin tadını dimağında hisseder, lezzetini dimağında hissetmeğe başlar.”

Muhterem kardeşlerim! Biliyorsunuz insanların mutluluğu, ağız tadı kolay bir şey değildir. Parayla olmaz. Yunus Emre diyor ki:

*Kemdürür yoksulluktan, nicelerin varlığı;
Bunca varlık var iken, gitmez gönül darlığı...*

“Birçok insanın varlığı yokluktan da fena... Bunca varlığı varken gönlün darlığı gitmediğinden, varlık yokluktan da fenadır bazıları için.” diyor.

Evet, bazen insan varlıklı olur ama, gönlü dar olur. Mutlu olmaz, mutsuz olur. Hani padişahın mutsuz kızı gibi olur. Padişahın mutsuz şehzâdesi gibi olur. Bu zamanın Amerikan imparatorluğunun mutsuz milyarderi gibi olur.

Her şeyi var, mutlu değil. Adam intihar ediyor. Biniyor arabasına, basıyor gaza; 120, 130, 140, 150, 160, 180, 200, 220, 240... Gümm! Ne oldu?.. Öldü. Adam tosladı öldü. Uçuruma yuvarlandı... Niye yapıyor? Mutsuz. Sebep yok. O kadar paranın içinde mutlu olamamış, intihar ediyor. Yâni varlık var, ama gönlü dar. Gönlünün darlığı gitmiyor. Ağız tadı yok...

Birçok insanda bugün ağız tadı yoktur, mutluluk yoktur. Bazen bir yoksul insanın, müslüman, mütedeyyin, gönlü aydın bir insanın kulübesinde mutluluk vardır da; koca padişahın sarayında, 300 odalı köşkte mutluluk yoktur. Mutluluk denilen şey, ağız tadı denilen şey Allah vergisidir, başka bir şey değil...

Bazen içimiz sıkılır, sıkılır, sıkılır, patlayacak gibi olur. İntihar edecek gibi olur insan... Gönül darlığı, iç sıkıntısı, ağzının tadının olmaması.

“—Hiç bir şeyden zevk almıyorum hocam, ölmek istiyorum.” Yâhu hayat bu kadar güzel, kuş sesleri var, manzara var, deniz var, boğaz var, meyva var, sebze var... Kırmızı kırmızı karpuzlar, güzel güzel meyvalar, tatlılar, vs... Hiç birinden mutlu olmayabiliyor. Mutluluk, ağız tadı Allah vergisidir. Hele hele insanın müslümanlığında ağız tadı olması, yâni müslümanlığından memnun olması, ağzının tatlı olması, keyfinin yerinde olması, ağız tadı... Bu kolay bir şey değildir, Allah vergisidir. Allah herkese vermez. Bu imanın alâmetini, tadını ağzında duyması için insanın bazı şeyler yapması lâzım. İşte onu söylüyor.

(İzâ sadaka'l-abdü fi'l-amel) “Yapacağı ibadette, işte niyeti sâdık olursa, doğru dürüst olursa bir insan, ağzına tat gelir. Daha o işi işlemeden, o işin tadını duyar.

Adam aşk ile sıdk ile cami yaptıрмаğa niyet etmiş. Daha arsa ortada, şuraya bir cami yaptırayım filan diyor; hastane yaptırayım da fakirler burada tedavi olsun diyor. Daha yaptırmamış ama, halis niyetle oraya cami yaptırmayı tasarlıyor. Tadını o zamandan Allah duyurmaya başlar. O niyetinden dolayı, daha ortada bir şey yokken Allah onun gönlüne bir zevk verir.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ
اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ
الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي
الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى

فِي النَّارِ

(خ.م.ن.حم.عن أنس)

(*Selâsün men künne fîhi vecede halâvete'l-îmân*) “Üç şey vardır ki, bu üç şey kimin içinde bulunursa, o imanın tadını duyar. Dimağı imanın lezzetiyle dolar, imanın ne kadar hoş bir şey olduğunu bilir. Mü'min-i kâmil olur, kimse onu yolundan çeviremez. Şen şatır, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin yolunda güle oynaya tatlı ibadet eder. Nedir o üç şey:

1. (*En yekûna'llâhu ve rasûlühû ehabbü ileyhi mimmâ sivâhümâ*) “Allah ve Rasûlü ona, gayrisi olan her şeyden daha sevimli gelmesi...” Yâni, biz önce Allah'ı ve Rasûlüllah'ı seveceğiz, ötekilerin hepsi solda sıfır kalacak. Allah ve Rasûlü en sevgili gelirse insana; bir...

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.35, no:20; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.151, no:60; Neseî, *Sünen*, c.XV, s.170, no:4902; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.248, no:13617; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.474, no:238; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.34, no:1149; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.235, no:1623; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.527, no:11719; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.V, s.440, no:3142; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.308, no:2349; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.31, no:30; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Bu da tabii, onlara değer vermemekle, onları gönlünden silmekle, çıkartıp atmakla olur. Mal sevgisi, mülk sevgisi, evlat sevgisi, mevkî sevgisi, makam sevgisi... İnsanların alkışı, beğenmesi, istemesi... Bunların hepsini gözünden silecek insan; Allah'a ve Rasûlüllah'a bağlanacak.

2. (Ve en yuhibbe'l-mer'e lâ yuhibbuhû illâ li'llâh) "Müslüman kardeşlerini sevmesi, ama sırf Allah için sevmesi..." Kaşısı, gözü, malı, mülkü için değil, Allah rızâsı için...

3. (Ve en yekrehe en yeûde fi'l-küfri ba'de iz enkazehu'llâhu kemâ yekrehu en yülkâ fi'n-nâr) "Allah kendisini kurtarmış olduktan sonra, tekrar küfre düşmekten ateşe düşmekten korkar gibi korkması..."

O halde ne yapacağız muhterem kardeşlerim?.. Sıdk ile niyet edeceğiz, dosdoğru niyet edeceğiz bir şeyi yapmağa... İş yapmaktan önce niyetin sadıklığı, tertemizliği, doğruluğu çok önemli... Her işimizi böyle sâdikane yapacağız, âşıkâne, halisâne yapacağız. O zaman ağzı tatlı bir müslüman oluruz. Ağzı tatlı bir müslümanın da kimse sırtını yerine getiremez. Dağ gibidir, kale gibidir, çelik gibidir, sapasağlamdır. Böyle her şeyi güzel olur, başarılı olur.

c. Yalnız Allah'la Meşgul Olmak

قَالَ وَقَالَ أَبُو تَرَابٍ مَنْ شَغَلَ مَشْغُولًا بِاللَّهِ
عَنِ اللَّهِ أَذْرَكَهُ الْمَقْتُ مِنْ سَاعَتِهِ

TS. 149/12 (Kàle) Aynı raviler rivâyet ettiler, (ve kàle ebû türâb) Ebû Türâb şöyle buyurdu, bir başka sözü: (Men şegale meşgûlen bi'llâhi ani'llâh, edrekehü'l-maktu min sâatihî.)

Burada tabii bu zâtların sözleri, kendilerinin halleriyle, makamlarıyla, yaşantılarıyla, yaşantılarındaki yüksek mertebeleriyle ilgilidir:

(Men şegale) “Kim meşgul olursa, (meşgûlen bi'llâhi ani'llâh) Allah'tan, Allah'la meşgul olmaktan dolayı perdelenmiş olursa, meşgul olursa; (edrekehü'l-maktu min sâatihî) o anda Allah'ın gazabı kendisine gelir. Allah'ın kızgınlığına uğrar.”

Yâni, insan Allah'a kulluğunu yaparken, kulluğunda hiç bir şeyle meşgul olmayacak, sırf Allah rızası için yapacak, sırf Allah için yapacak. Bütün duygularıyla Allah'a, hiç başka bir şey düşünmeden yönelecek. O başka bir şey düşünmesi olursa arada, perdelenir. Bir de üstelik Allah'ın gazabına uğrar. *(Meşgûlen bi'llâhi ani'llâh) “Allah'a giderken, Allah'a gidiyorum diye böyle düşüncelerle meşgul olmak bile, onu yolundan alıkoyar.”*

Yâni, zihninde hiç kimseyi düşünmeyecek.

Hani dervişin birisi tesbih çekiyormuş. Tesbih çekerken çekerken, tecellîlere mazhar olmağa başlayınca, hâlâ şeyhini düşünmeye çalışıyormuş.

Şeyhi tecellî etmiş:

“—Bırak şimdi beni yâ! Bak işte hazır tecellî karşında, bırak şimdi râbıta-i mürşidi!” demiş.

Yâni, doğrudan doğruya kendin bu tecellî ile meşgul ol. O tecellînin dışında, başka hiç bir şeye zihnini takma! Zihnini taktığın zaman, o düşünce de seni o hedefe gitmekten alıkoyduğu için, düşünceni hiç bir yere takmadan, o açılan yere tevcih etmek lâzım geliyor. Allahu a'lem bunu kassetmiş.

d. Tevekkülün Hakîkati

سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ سَعِيدِ الثَّغْرِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَبْدَ
السَّلَامِ بْنَ مُحَمَّدِ الْمُخْرَمِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي
شَيْخٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ التَّمِيمِيِّ
يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا تُرَابٍ يَقُولُ التَّوَكَّلُ
طُمَآنِينَةُ الْقَلْبِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

TS. 149/13 (Semi'tü aliyye'bne saîdini's-sagrî, yekülü: Semi'tü abde's-selâmi'bne muhammedini'l-mahremî, yekülü: Semi'tü'bne ebî şeyhin, yekülü: Semi'tü aliyye'bne'l-hüseyne't-temîmiyye, yekülü: Semi'tü ebâ türâbin, yekül) Bu raviler zinciriyle bir yeni söz geliyor, Ebû Turâb Rh.A'in sözü geliyor.

Şimdi raviler içinde, hayatı hakkında bilgi verilen bir kişi var: İbn-i Ebî Şeyh. Bunun hakkında aşağıya bir dipnot düşmüş.

Kimmiş bu zât:

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدِ بْنِ زَكَرِيَّا أَبُو الْعَبَّاسِ
التَّغْلِبِيُّ وَ يُعْرَفُ بِابْنِ أَبِي شَيْخِ الْخَلَنجِيِّ

(Ahmedü'bnü Muhammedi'bni ahmedi'bni zakeriyyâ ebu'l- abbas et-tağlibî ve yu'rafu bi'bni ebi's-şeyh el-halenicî) Bu kadar Bağdat Tarihi'nde bilgi var diyor.

Tamam. O ravileri geçiyoruz o zaman. Ebû Turâb Hazretleri ne demiş:

(Et-tevekkülü tumânînetü'l-kalbi ila'llâhi azze ve celle.) Tevekkül diye bir duygu var, bir zihniyet var, bir düşünce tarzı var. Onunla emrolunuyoruz biz:

فَتَوَكَّلُوا

(المائدة: ٢٣)

(Fetevekkelû) “Siz de tevekkül ediniz!” (Mâide, 5/23) diye Allah bize emrediyor Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde. Müjde de veriyor:

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ
لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

(الطلاق: ٢-٣)

(Ve men yetteki'llâhe yec'al lehû mahracen. Ve yerzukhu min haysü lâ yahtesib, ve men yetevekkel ale'llâhi fehüve hasbühû) [Kim

Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsân eder ve ona beklemediği yerden rızık verir.] “Kim Allah’a tevekkül ederse, Allah ona yeter. Allah kâfi gelir.” (Talak, 65/2-3)

Tevekkül emrediliyor. Çok ayetler var hatırımıza gelen bir iki tanesini söylemiş olduk.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

(آل عمران: ١٥٩)

(Inna'llàhe yuhibbü'l-mütevekkilîn) “Allah tevekkül edenleri sever.” (Âl-i İmrân, 3/159) diye bildiriyor.

Demek ki, biz Allah'ın sevgili kulu olmak istiyorsak, tevekkülü de iyi öğrenmemiz lâzım!

Herkes kendisine sorsun:

“—Yâ ben tevekkül ediyor muyum? Allah tevekkülü emrediyormuş da biz kullarına, müslümanlara, acaba ben tevekkül ediyor muyum?” diye sorun bakalım!

“—Hayatta bir tevekkül ettim mi Allah'a?” diye, bir sorun kendi kendinize...

“—Yâ şu kadar sene yaşadım, hayatımda Allah'a bir gün, bir kere tevekkül ettim mi?..”

Yâni, yapmadığımız bir şey... Ne kadar az yaptığımızı anlatmak için bu soruyu soruyorum. Hiç tevekkül ettin mi? Genellikle tedbir alırız, tedbire gayret ederiz. Güzel tabii, tedbir de tavsiye edilen bir şey. Ama hiç tevekkül etmiyoruz. Çok az...

Tevekkül duygusu çok yüksek bir duygudur. Allah kendisine tevekkül eden kulları sever ama,

herkes tevekkül etmeyi bilmiyor ve kullanmıyor hayatında...

Tevekkül ne zaman olacak:²

قَيْدَهَا وَتَوَكَّلْ

خط. كر. عن ابن عمر. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُرْسِلُ وَأَتَوَكَّلُ؟ قَالَ فَرَكَرُهُ. قَالَ خط. متروك؛ طب. (هب. كر. عن جعفر عن أبيه)

RE. 336/13 (Kayyidhâ ve tevekkel) “Onu bağla da, sonra tevekkül et!” hadis-i şerifindeki gibi, tedbiri aldıktan sonra olacak. Yâni, sen imtihana hazırlanıyorsun, hazırlanıyorsun, hazırlanıyorsun... Çalışacaksın, çalışacaksın, çalışacaksın... Bu tedbir babından yapabileceğin şeyi yapacaksın, sonra tevekkül edeceksin.

Deveyi bağlayacaksın, ilk önce bir devenin yularını bağlayacaksın; (Kayyidhâ) “Onu bağla, tedbirini al, (ve tevekkel) sonra tevekkül et!” Deveni salıverip, “Bulurum geri...” diye düşünürsen, hava alırsın! Nah bulursun dediği gibi... Olmaz öyle şey... İlk önce bir bağla, ondan sonra, tedbirini aldıktan sonra tevekkül et!

Tabii tevekkülün hastalık cinsinden tarafları var. Onu da Hazret-i Ömer’in bir menkabesinden nakledelim.

² Hâkim, Müstedrek, c.III, s.722, no:6616; Şeybânî, el-Âhad ve’l-Mesânî, c.II, s.172, no:971; Kudâî, Müsnedü’ş-Şihâb, c.I, s.368, no:633; İbn-i Kâni’, Mu’cemü’s-Sahâbe, c.II, s.210, no:712; Hatîb-i Bağdâdî, el-Esmâü’l-Mübheme, c.I, s.50; Amr ibn-i Ümeyye ed-Damrî RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.101, no:5689; Keşfü’l-Hafâ, c.II, s.104, no:1905;

Mecmaü’z-Zevâid, c.X, s.520, no:18097; Câmiü’l-Ehâdîs, c.XV, s.211, no:15340.

Hazret-i Ömer geçiyormuş, bakmış birileri kenarda oturmuşlar orada duruyorlar. Zihnine takılmış, gözü de takılmış, kızmış.

“—Ne oturuyorsunuz burada?” demişler ki:

“—Biz mütevekkileriz. Kanaat sahibi, Allah'ın rızıkına kanaat etmiş olan mütevekkileriz, oturuyoruz. Tevekkül ediyoruz Allah'a, Allah bize rızığımızı verir. Tevekkül ediyoruz Allah'a.”

Hazret-i Ömer'e söylemişler bu sözü. Hazret-i Ömer de cennetlik, Aşere-i Mübeşşere'den bir insan, RA. Peygamber Efendimiz'in sahabesinin en yükseklerinden... Başını sallamış, demiş ki:

“—Siz mütevekkil değilsiniz, müteekkilsiniz!”

Müteekkil yiyici demek. “Siz mütevekkil değil müteekkilsiniz. Halktan bekliyorsunuz gıdanızı... Onlar çalışacak, tarlayı ekecek, kazanacak; ondan sonra size getirecek, siz yiyeceksiniz. Siz halkın çorbasının kâsesine göz dikmiş olan yiyicilersiniz, müteekkilsiniz. Mütevekkil o kimsedir ki...” Öğretiyor... İslâm'ı iyi bilmeyen insanlara veya yanlış yolda olan insanlara doğru yolu bulmayı öğretiyor. Doğru yolu gösteriyor.

Mütevekkil kimdir?.. Tarlasını süren, tohumunu eken, bakımını yapan, ondan sonra Allah'a tevekkül edendir.

“—Yâ Rabbi! Tarlayı ektim, elimden geleni yaptım, sen bana hayırlı mahsül ver. Beni aç, açık bırakma!..” der.

Mütevekkil budur. Yoksa kenara oturmuş, çalışmıyor, yemiyor, kazanmıyor, uğraşmıyor, sevap yok, bir şey yok... Ne olacak bu?..

Öğle vakti ne yiyeceksin, akşam ne yiyeceksin?.. Evinde ne yiyeceksin?.. Herkes evinde oturursa,

yenilecek malzemeyi kim üretecek?.. Olmaz! Yâni çalışacaksın, yapabileceksin, her şeyinde tevekkül edeceksin.

Tevekkül nedir? (*Et-tevekkülü tumânînetü'l-kalbi ila'llahi azze ve celle.*) “Allah’a gönlün bağlanıp mutmain olmasıdır.” Allah’a dayanıyor, hiç tereddüdü, bir endişesi yok... Tevekkül odur diyor, tarifi bu.

Tevekkül neymiş? Kalbin tatmin olması, itminan bulması, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nden kendisine elbette rızkının geleceğini düşünerek mutmain olması. Bu kul neymiş?.. Sağlam imanlıymış yâ. Bak nasıl sapasağlam Allah’tan umuyor, hiç tereddütsüz umuyor. Allah’tan sağlam bir şekilde umuyor. Tevekkül o...

Yâni, sen de emrolunduğun için vazifeleri yapacaksın, ibadetleri yapacaksın, gayretleri göstereceksin, çalışmalarını yapacaksın; tamam... Bu çalışmaların hepsi öyle olacak. Hepsi tamam... Ama sen ne kadar çalışsan, çabalasan, kader senin elinde değil... Kader kimin elinde?.. Allah’ın elinde... Olanları olduran, ölenleri öldüren kim?.. Allah... Ölecek insanı sen yaşatabilir misin?.. Yaşatamazsın.

Yapılacak şeyleri yapmağa koşturacaksın, çalışacaksın, ama Allah’a tevekkül edeceksin, dayanacaksın, onu vekil edineceksin. Tarlanı süreceksin, tohumunu ekeceksin, bakımını yapacaksın; ondan sonra Allah mahsulü verecek.

Vermezse, vermez... Bir yere gittik de, mahsulün bolluğunu gördük, “Mâşâallah, mâşâallah! Ne kadar mahsul bol...” dedik, Tecrübeli bir kimse vardı yanımızda dedi ki:

“—Allah afetlerinden korusun mahsulün...”

Çünkü, daha dur bakalım, hasad olmadı. Afet... Bir dolu yağar, hepsi berbat olur. Bir kibrit çakar, bir yangın çıkar; yandan geçen kamyonun egzozundan bir kıvılcım çıkar, otları bir tutuşturur, bütün mahsül kül olabilir... Yâni, Allah nasib etmezse olmaz. Nasib edince de olur; döner dolaşır, rızkın seni bulur.

Bak, Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

“—Senin rızkını aradığın gibi, rızık da seni arıyor.” Sen rızkını arıyorsun, merak etme toslayacaksınız birbirinize, güp toslayacaksınız. Neden?.. Sen rızkını aradığın gibi, rızkın da seni arıyor. Meraklanma, rızkın gelecek.

رِزْقُكَ يَطْلُبُكَ كَمَا تَطْلُبُهُ

(Rızkuke yatlubüke kemâ tatlibuhû) “Senin rızkını aradığın gibi, rızkın da sana doğru geliyor.” Çünkü, Allah ona da emretmiş:

“—Git, Es’ad Coşan’a rızık ol!” demiş.

Ben de burada rızık arıyorum. Mutlaka o onu bulacak. İşte mutlaka olacak diyorum ya, insanın kalbinin ona tam güvenmesi tevekküldür.

E hiç bir şey yapmadan otursan...

“—Armut piş, ağzıma düş!.. Armut ağacının altında ağzımı açayım, pat diye düşsün.”

[Pişmek, eski Türkçe’de olgunlaşmak demek.] Öyle şey yok. Yâni, İslâmî ahlâk o değil. Armut piş, ağzıma düş değil. Herkes çalışsın, ben kenarda oturayım; getirsinler bana versinler... Öyle değil. Ne demişler:

“—Tilki gibi aslanın artıklarıyla geçineceğine, aslan gibi avını kendin avla!” demiş.

Başkası senden geçinsin. Yâni, başkasının sırtından geçinmek yok... Hele dervişlikte hiç yok!

Tasavvufun tariflerinden birisi nedir, her zaman söylüyoruz:

“–Tasavvuf yâr olup, bâr olmamaktır.”

Yâr ne demek, bâr ne demek?.. Yâr, dost demek, arkadaş demek... Bâr ne demek? Yük demek. Tasavvuf yâr olmaktır, yük olmamaktır.

Sen bir arkadaşınla arkadaşlık yapıyorsun. Mutasavvıfsan, gerçek dervişsen, ona yâr olacaksın, o senin arkadaşlığından memnun olacak, “Allah râzı olsun!” diyecek, “Ne iyi arkadaş!” diyecek.

Yâr olacaksın da, bâr olmayacaksın. Kesesinde elin olmayacak, gözün olmayacak. Sen ondan istifadeye çalışmayacaksın. Sen insanlara, bütün mahlûkata, herkese istifadeler vermeğe çalışacaksın, dervişlik bu... Asıl dervişlik bu!

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi hakîkî dervişlerden eylesin...

Bir saat oldu. Tamamdır, burada bırakalım! Çünkü sözün de ölçüyü aşmaması lâzım! Bu derslerin zaten her birisi, bir tanesi bir ders olarak insana yeter, artar. Çok güzel şeyler.

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmeleh!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

08. 07. 1995 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü